

År 1471 skrev ärkebiskop Jakop i Uppsala ett brev till Jämtlands befolkning, att läsas upp i kyrkorna, som löd. Jag Jakop, med Guds nåde ärkebiskop i Uppsala och Sveriges fyrste hälsar Eder alla oss elskeliga bofasta män som bygga och bor i Jemteland, alltid med vår herre. Kära vänner göra vi Eder vederligt att då vi nu for runt i landet och visiterade kyrkorna, överensstämmande med vårt embete år 1471. Blev vi uppmärksammas på det store oskicket som ni har vid erläggandet av edert tionde. I stället för att ge det tionde, ger ni bara det femtondet eller tjugonde. Emot Guds och den helige kyrkas lag och mot edert eget stillebrev, som gamla goda kungar och biskopar har unnat och givit eder och som har varit av gammal hävd, eder själv till skadligt själeförderv och förminskelse av ert eget livs bärgning och föda, varför man kan befara att de hårda år som nu har varit och dest värre ännu dagligt är, och andra stora pålagor som har drabbat landet med hunger, svält och annat, så att tillgången på korn, fiskar, fåglar och djur i skogen är dålig. Att detta inte förorsakas av annat än för stora synders skull och då helst därför att ni ej rätt vill betala edert tionde. Efter som Gud själv har bestämt att ni skall leverera vart tionde av all eder avel. Likaså av det Gud ger eder i vatten och skog, nämligen fisk och djur. Samt av djur som blivit avlat i eder egna gårdar, var helst det är.

Om man nu betänker att detta brev skrevs endast ett drygt århundrade efter det Jämtland var drabbad av pesten, digerdöden. Det förmodas att pesten nådde Jämtland 1351 och nära nog utrotade befolkningen i vissa socknar. Sägner låter berätta att i Ragundadalen, mellan Gesunden och Gedungen, endast har rykt ur sju skorstenar. Och i Fors var det endast ett par människor överlevande. Det berättas att en man som hållit sig gömd i skogen under pesttiden letade sig så småningom fram till Fors by. För att sammankalla om det fanns flera överlevande, lät han med kläppen slå ett par slag i kyrkklockan. Då kom endast en kvinna fram, som även hon hållit sig gömd i skogen.

Det är beklagligt att det inte finns tillräcklig skriftlig dokumentation från den tid då digerdöden härjade som värst. Detta beror väl troligen på att sjukdomen fick en chock och skräckverkan på befolkningen och att allt ordnat samhällsliv slutade fungera. Många familjer tog sina viktigaste ägodelar med och flydde eller flyttade till någon isolerad plats ute i de ännu stora och ödsliga skogarna. Ryktena spreds snabbt mellan byarna och eftersom någon by drabbades av sjukdomen blev den isolerad från all kontakt utifrån. Ja, det ser faktiskt ut som om biskoparna och prästerskapet var ointresserade av Jämtland under pesttiden.

Då det gäller Fors och Ragunda finns det dokument som om talar kungars och biskopars stora intresse för det värde fulla laxfisket i Indalsälven. Fisket i Fors var under första halvan av 1300-talet räknat som det för riket värdefullaste. Enl. Edv. Bull var Fors fiske av så betydligt omfång att egendomsrätten kunde få politiska följder. Sådan omfattning hade inte något annat fiske landet. De människor som överlevde pesten hade förmodligen en mycket svår och jobbig tid, att på nytt bygga upp sitt raserade samhälle. Att det tog en ganska lång tid innan byarna åter var befolkade förstår man. Då skrällen för sjukdomen och smittan var total och ingen ville därför flytta in i de gårdar som lämnats öde. Det förmodas även att det brändes många hus och ägodelar som en saneringsåtgärd. Det kan väl heller inte uteslutas att en eller annan kyrka eller sockenstuga blev bränd med böcker och allt. Antingen då av människor med smittoskräck, eller av rövare och plundrare.

Men för att återgå till brevet från Jakop i Uppsala 1471. Etthundratjugu år efter digerdöden, där biskopen läsar upp Jämtlands befolkning för deras oärlighet då det gäller att erlægga sin skatt (tiondet). Brevet gällde även östra Jämtland, Ragunda och Fors.

Att inte befolkningen i östra Jämtland orkade betala sina ålägganden, beror väl troligen på att det varit en lång rad nödår som drabbat både växt och djurriket. Man förstår att det är inte med flit och vilja man försummar att betala sitt tionde. Därtill är straffen för höga. Enligt ett "stillabref" av den 14 febr 1425 undertecknad ärkebiskop Nikolas i Uppsala. Där §3 lyder:

"Alla dessa skrivna stycken, bestämmelser och artiklar som här skriven står, att betala rätt sitt tionde. Det är tiondet av allt som Gud ge oss. Det påbjuder vi alla här i landet och en var för sig, under den heliga kyrkas högsta böter och straff och hålles obrytligt efter denna

dag till evinnerlig tid. En förhållandevis levande bild av det kyrkliga tillståndet i Jämtland under 1400-talet ges i det citerade brevet.

Även då det gäller prästgårdarna och sockenstugorna och dess kvalité, får jämtarna bakläxa.

I samma brev från februari 1471 tillrättavisar ärkebiskop Jakob Ulvsson, Uppsala, jämtarna för sin försummelse då det gäller att uppföra och underhålla byggnader samt sörja för prästerna. Lagen bestämmer att socknarna skall bekosta prästgården med nödiga uthus. Sockenmännen var skyldiga att på egen kost utföra de dagsverken som erfordrades för att bygga och underhålla prästens boställe. Men detta hade försummats av jämtarna så kyrkan hade påtvingats dessa åtgärder. På grund därav har nu de fattiga kyrkorna, blivit så utblottade och arm att de inte ens kan inköpa det vax och nattvardsvin som behövdes. Och på grund därav var det svårt att få präster till länet. "Vart vi än har farit, finner vi ingenstans prästgårdarna dåligare byggde än där i Jemteland" Skriver Ulvsson och fortsätter. "Det fattige kyrkotiendet, som kyrkorna får om året, även om de äro dyrköpte, samt den magra kollekten undergräver kyrkans ekonomi och anses orimligt både för Gud och Människor." "Därför kära vänner, om den allsmäktige Guden skall vända sitt ansikte och nåd till oss igen och att goda år måtte komma på jorden igen, så råder vi eder alla och en var, till var och ens själågång och bestånd och bjuder eder strängeligen under den heliga kyrkans stränga straff att ni fullt och redligt betalar edert rätta tionde av korn och råg, antingen det växer på åker eller sved och vad annat jorden låter växa, också av fisk, fågel och skinn. Mårdsinn, hermelin, gråskinn eller hvad det helst heta, och allt annat utbyte av skog ooh vatten. Och vad lagen bestämmer, hus som härefter skall byggas på prästgårdarna, att de bygges på socknens bekostnad och inte på kyrkans bekostnad.